

PANDEMI SÜRECİNİN YÜKSEK DENETİM DÜNYASINA ETKİLERİ

THE EFFECTS OF THE PANDEMIC ON THE SUPREME AUDIT WORLD

Banu KARAYAKA¹

GİRİŞ

Aralık 2019’da Çin’in Wuhan kentinde ortaya çıkan ve kısa sürede tüm dünyayı saran COVID-19 (Coronavirus) salgını, hemen her kurum ve kuruluşu etkilemiş ve iş görme yöntemleri konusunda yeniden düşünmeye zorlamıştır. Bu çerçevede mevcut düzenlemelerin, üretim tarzının, hizmet sunum yöntemlerinin, yönetim mekanizmalarının, işgücü planlanmasının, bilişim teknolojisinin kullanım alanları ve stratejilerinin, kısacası tüm organizasyon ve süreçlerin gözden geçirilmesi zorunlu olmuştur.

Pandemi süreci ile çalışma hayatında kaçınılmaz olarak yaşanan en önemli gelişme, birçok kurum ve kuruluşun uzaktan çalışma modeline yönelmesi, iletişim teknolojisinin sağladığı olanaklarla zaman ve mekan ölçeğinden giderek soyutlanmaya başlayan yeni çalışma modeline adapte olmaya çalışmasıdır. Bu süreçte denetim faaliyetlerinin de yeni koşullara uyarlanarak yürütülmesi için arayışlar hızlanmış; denetim uygulamalarının standartlardan taviz verilmeden ya da makul düzeyde bir sapma ile yürütülebilmesi yolları aranırken, özellikle denetim eğitimi, denetim yönetimi ve denetim alanındaki uluslararası işbirliğinin sürdürülmesinde, yeni dönemin gerektirdiği yöntem ve yaklaşımların geliştirilerek uygulanmaya başlandığı ve bu amaçla bilişim teknolojisinin sunduğu olanaklardan etkin şekilde yararlanılmaya çalışıldığı gözlenmiştir.

¹ İstatistikçi, banu.karayaka@sayistay.gov.tr, Sayıştay Dergisi S. Yazı İşleri Müd. Yrd., Sayıştay Başkanlığı

Atf/To Cite: Karayaka, Banu (2020), Pandemi Sürecinin Yüksek Denetim Dünyasına Etkileri, Cilt: 32, Sayı: 117, s.157-163

Her kriz aynı zamanda çeşitli fırsatlara kapı aralama potansiyeline sahiptir. Pandemi ile günlük hayatın ayrılmaz bir parçası haline gelen sosyal mesafe uygulamaları, sokağa çıkma yasakları vb. önlemler, yeni fırsatların keşfedilmesine ve pandemi sonrası dönemde de çalışma hayatını kolaylaştıracak ve maliyet etkinliği sağlayacak yöntem ve yaklaşımların geliştirilmesine vesile olmuştur. Bu çerçevede denetim alanında faaliyet gösteren ulusal, bölgesel ve uluslararası denetim örgütleri, kendi aralarında ya da üyeleriyle yaptıkları toplantı ve paylaşımlarda bilişim teknolojisinin sunduğu olanakları yaygın olarak kullanmaya yönelmiştir. Özellikle yönetim kurulu toplantıları, uzaktan eğitimler, uzaktan çalışma esasına göre sürdürülen proje çalışmaları bilişim tabanlı yöntemlerle sürdürülürken, EUROSAl Kongresi başta olmak üzere, bazı önemli etkinlikler de gerçekleştirilememiş ve ertelenmesine karar verilmiştir.

1. ONBİRİNCİ EUROSAl KONGRESİ

COVID-19 virüsünün tüm dünyada hızla yayılması nedeniyle 2020 yılı Mayıs ayında Prag'da düzenlenmesi planlanmış olan 11. EUROSAl (Avrupa Ülkeleri Yüksek Denetim Kurumları Teşkilatı) Kongresinin gerçekleştirilmesinden vazgeçilmiş ve Kongre'nin 2021 yılına ertelenmesi kararlaştırılmıştır. Buna bağlı olarak, Türk Sayıştayının 2017-2020 yılları arasında başarıyla sürdürdüğü ve Kongrede Çek Cumhuriyeti Sayıştayına devredilmesi planlanan EUROSAl Dönem Başkanlığı, bir yıl süreyle uzatılmıştır.

Söz konusu EUROSAl Kongresi kapsamında düzenlenmesi planlanan 51. EUROSAl Yönetim Kurulu Toplantısının, EUROSAl üye Sayıştaylarından alınan onay ile Türk Sayıştay başkanılığında e-ortamda düzenlenmesi ve EUROSAl faaliyetlerinin aksatılmadan devam ettirilmesi için gerekli ivedi kararların bu toplantıda alınması kararlaştırılmıştır.

Bu kapsamda, Türk Sayıştayının dönem başkanlığını yürüttüğü EUROSAl 51. Yönetim Kurulu Toplantısı 3 Haziran 2020 tarihinde sekiz üye Sayıştay Başkanının da katılımıyla, EUROSAl Dönem Başkanı ve Sayıştay Başkanı Sayın Seyit Ahmet BAŞ başkanlığında online olarak gerçekleştirilmiştir.

Toplantıda, 11. EUROSAl Kongresi gerçekleştirilene kadar geçecek süreçte EUROSAl faaliyetlerinin devam etmesini sağlamak için gereken temel hususlar ve diğer konular ele alınmış, Kongrenin ertelenmesine ilişkin süreç ve Yönetim Kuruluna devredilen yetkiler değerlendirilmiş, EUROSAl bütçesi ile

EUROSAI Çalışma Grupları ve Görev Güçlerinin devamına, Portfolyolara ilişkin raporlama yükümlülüklerinin ve Operasyonel Planın güncellenmesine, Kongre’de yapılacak olan Başkanlık, Yönetim Kurulu ve Denetçilik seçimlerine ve EUROSAI 30. Yıldönümü Kutlamalarına ilişkin kararlar alınmış; son olarak da bir sonraki Yönetim Kurulu tarihine ilişkin müzakerelerde bulunulmuştur.

EUROSAI faaliyetlerinin pandemi sürecinde de en etkin şekilde devam ettirilmesi için önemli kararlar alınan 51. EUROSAI Yönetim Kurulu Toplantısı, e-ortamda başarılı bir şekilde gerçekleştirilmiştir.²

2. EUROSAI “COVID 19 PANDEMİSİNE KARŞI MÜDAHALELERİN DENETLENMESİ” PROJE GRUBU

2.1. Proje Grubunun Kurulması

Bütün dünyayı hızlı bir şekilde etkisi altına alan ve kısa sürede küresel bir soruna dönüşen COVID-19 pandemisi, Sayıştayların da COVID-19’un hükümetler ve politikaları üzerindeki istisnai etkisini ve benzeri görülmemiş tepkilerini gözlemlemesini ve kuşkusuz bu süreçte sahip oldukları hassas rolü ne şekilde oynayacaklarına bir an önce karar vermelerini zorunlu kılmıştır.

Avrupa Yüksek Denetim Kurumları Teşkilatı (EUROSAI) bünyesinde bu zorunluluğu göz önünde bulunduran İngiltere ve Finlandiya Sayıştayları tarafından geniş bir işbirliği girişimi başlatılmış ve bu çabalarının sonucunda EUROSAI bünyesinde, söz konusu pandemi krizinin yönetilmesinde Sayıştayların rolünü ortaya çıkarmayı hedefleyen “Covid 19 Pandemisine Karşı Müdahalelerin Denetlenmesi” Proje Grubu kurulmuştur. Başkanlığını İngiltere Sayıştayının, Yardımcı Başkanlığını ise Finlandiya Sayıştayının yürütmekte olduğu Proje Grubu, tüm EUROSAI üyelerine açık olup geniş bir iletişim ve işbirliği ağı hedeflemektedir. Kurulma sürecinden itibaren Proje Grubuna ve Liderlerine her türlü desteği sunan ve aynı zamanda EUROSAI Dönem Başkanlığını yürüten Türk Sayıştay’ı da söz konusu Proje Grubunun bir üyesi olup, aktif olarak katkı sunmaya başlamıştır.

4 Haziran 2020 tarihinde düzenlenen açılış Webinarı ile çalışmalarına büyük bir hız ve heyecanla başlayan Proje Grubu, Covid 19 Pandemisine

² Konu ile ilgili bilgi için bkz: “51. EUROSAI Yönetim Kurulu Toplantısı e-Ortamda Gerçekleştirildi”, <https://www.sayistay.gov.tr/tr/?p=2&ContentID=12917> ve “Update From the 51 st EUROSAI Governing Board Meeting”, <https://www.eurosai.org/en/calendar-and-news/news/Update-from-the-51st-EUROSAI-Governing-Board-meeting-00001/>

Karşı Müdahaleleri “hazırlık, müdahale, çıkış stratejisi ve uzun vadeli etkilerin yönetilmesi” şeklinde dört aşamalı bir sistematikte ele almakta ve öncelikli olarak sağlık hizmetleri, geniş çaplı acil durum müdahale planları ve ekonominin korunmasına ilişkin politikalara odaklanmaktadır.

Proje Grubunun temel hedefleri ise; EUROSAl üyelerinin COVID-19 çalışmalarının koordinasyonu ve iletişimini sağlamak, COVID-19 denetim programı gibi bir aracın tasarlanması ile üyelerin denetim yaklaşımlarının ve çıktılarının paylaşımını kolaylaştırmak ve ileriki dönemlerde yayımlanması muhtemel “çıkarılan derslere ilişkin raporlar”ın kapsamının belirlenmesini sağlamaktır.

16-24 Haziran 2020 tarihleri arasında yine e-ortamda düzenlenmesi planlanan yuvarlak masa toplantılarında katılımcı ülkelerdeki COVID-19 durumu, ülkelerin bu alandaki denetim planlamaları ve Proje Grubunun Operasyonel Planında yer alması gereken faaliyet ve konuların tartışılması; söz konusu yuvarlak masa toplantılarının sonuçlarının ise 2 Temmuz 2020 tarihinde düzenlenmesi planlanan Webinar’da ele alınması kararlaştırılmıştır.

Online toplantılar ile çalışmalarını yürütmesi planlanan Proje Grubunun ilerleme raporu, 2021 yılında gerçekleştirilecek 11. EUROSAl Kongresinde sunulacaktır.³

2.2. “COVID-19 Pandemisine Karşı Müdahalelerin Denetlenmesi” Proje Grubunun İlk Toplantısı

Birleşik Krallık ve Finlandiya Sayıştayları liderliğinde ve EUROSAl üye ülkelerinin geniş katılımıyla kurulan “COVID-19 Pandemisine Karşı Müdahalelerin Denetlenmesi” EUROSAl Proje Grubu, ilk yuvarlak masa toplantısını 16 Haziran 2020 tarihinde Blackboard uygulaması aracılığıyla düzenledi.

Moderatörlüğünü Birleşik Krallık Sayıştayının yaptığı yuvarlak masa toplantısında Türkiye, Malta, Norveç, İsrail, Danimarka ve Romanya Sayıştayları şu üç konu ile ilgili sunumlar yapmıştır:

- Kendi ülkelerindeki COVID-19 salgını ile ilgili durum,
- COVID-19 salgını ile mücadelede verilen veya planlanan denetim yanıtları,
- Proje Grubunun Operasyonel Planına dâhil edilmesi gereken faaliyet ve konulara ilişkin öneriler.

³ Konu ile ilgili bilginin kaynağı için bkz: “Sayıştay Covid 19 Pandemisine Karşı Müdahalelerin Denetlenmesi Konulu EUROSAl Proje Grubuna Katıldı.” <https://www.sayistay.gov.tr/?p=2&ContentID=12922>

İlk kısımda katılımcı ülkeler, ülkelerindeki COVID-19 pandemisinin temel dönüm noktaları ve sosyal ve tıbbi önlemlerin yanı sıra ekonomik ve finansal kurtarma paketleri dâhil olmak üzere hükümetler tarafından atılan ilgili adımları özetlemişlerdir.

Toplantının ikinci kısmında her Sayıştay, denetim yanıtı olarak benimsenen yaklaşım ve metodolojiyi paylaşmış ve bu yanıtın denetim planlaması ve uygulamasına nasıl yansıtıldığını açıklamıştır. Katılımcı ülke Sayıştaylarının başkanları tarafından ifade edilen temel endişe, hükümetlerin hızlı ve esnek reaksiyonları ile kamu kaynakları kullanıcılarını hesap verebilir ve şeffaf tutmaya yönelik devam eden misyonları arasında dengeyi sağlamanın zorluğu olmuştur. En çok vurgulanan denetim tema ve alanları, satın almaların uygunluk kriterleri çerçevesinde değerlendirilmesi, hızlı finansal tepkiler nedeniyle usulsüzlük ve düzensizlik riskini ortadan kaldırmak için iç kontrollerin etkinliğinin belirlenmesi ve olası ve en ilgili performans denetimi konularının belirlenmesi olmuştur.

Son kısımda ise katılımcı Sayıştaylar, tüm EUROSAI üye ülkeleri arasında denetim yaklaşımları, uygulamaları ve öğrenilen derslerin etkili ve hızlı bir şekilde yayılmasına yönelik daha iyi işbirliği için Proje Grubunun Operasyonel Planının daha da geliştirilmesi hususunda fikir ve önerilerini paylaşmıştır.

Sayıştay Başkanı Sayın Seyit Ahmet Baş da toplantıya katılarak Türk Sayıştayı adına sunumlar yapmıştır. Aynı konuda yuvarlak masa toplantıları diğer Sayıştayların katılımıyla 24 Haziran 2020 tarihine kadar devam etmiş olup, bu toplantıların sonuçları 2 Temmuz 2020'de düzenlenecek ikinci Webinar'da ele alınacaktır.⁴

3. PANDEMİ DÖNEMİNDE ULUSLARARASI UZAKTAN EĞİTİM FAALİYETLERİ

3.1. ECOSAI e-Semineri

Covid-19 pandemisi nedeniyle ECOSAI eğitim faaliyetleri ve yıllık toplantılarının iptal edilmesi üzerine, Kazakistan Sayıştayının öncülüğünde "Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin Denetimi" konulu seminer, ECOSAI üyesi ve gözlemci ülkelerinin katılımıyla online ortamda 9 Haziran 2020 tarihinde

⁴ Bilginin kaynağı için bkz: "Covid-19 Pandemisine Karşı Müdahalelerin Denetlenmesi" Proje Grubunun İlk Toplantısı Düzenlendi", <https://www.sayistay.gov.tr/?p=2&ContentID=12935>

gerçekleştirilmiştir. Yönetimini Kazakistan Sayıştayının yaptığı seminere Afganistan, Azerbaycan, Kırgızistan, Pakistan, Tacikistan, Türkiye, Belarus, Filistin, Katar ve Kuveyt Sayıştayından toplam 22 katılımcı iştirak etmiştir.

Açılış konuşmaları sonrasında katılımcı ülke temsilcileri, seminer konusu ile ilgili kendi ülke uygulamalarını ve Sayıştayların yaklaşımlarını ele alan sunumlar gerçekleştirmiştir. Yapılan sunumları takiben katılımcılar tarafından yapılan değerlendirmeler ve yorumlar ile sona eren seminer, ECOSAI tarihinde en fazla katılımcı ülke sayısına ulaşılan faaliyet olmuştur.⁵

3.2. EUROSAL WGEA Sürdürülebilir Enerji e-Semineri

Covid-19 salgını, Malta Sayıştayının EUROSAL Çevre Denetimi Çalışma Grubu (EWGEA) 2020 Bahar Toplantısını diğer üyeleri ile işbirliği içinde düzenleme planlarını iptal etmeye mecbur kılmış, fiziksel toplantının sanal bir toplantıya dönüştürülmesi kararı alınmıştır. EUROSAL WGEA Yönetim Kurulu birkaç yıldır düzenli olarak tele-toplantılar aracılığıyla bir araya gelmesine rağmen, yaklaşık 70 katılımcılı e-Seminer tüm grup için türünün ilk örneğini oluşturmuştur.

Bahar Oturumunun bu şekilde düzenlenmesi kararı üyeleri memnun etmiş; yaşanan bu e-Seminer deneyimi, e-araçların sunduğu olanaklar ışığında, bazı fiziksel toplantıların düzenli olarak sanal toplantılarla değiştirilmesinin düşünülebileceği konusunda üyeleri cesaretlendirmiştir.

EUROSAL WGEA, 7-8 Nisan 2020'de düzenlenen ve çevrimiçi EUROSAL etkinlikleri planlayan diğer meslektaşların ilgisini çekebilecek EWGEA Sürdürülebilir Enerji e-Seminerinden bazı gözlemler ve dersler derlemiş ve web sitesinde yayımlamıştır.⁶

SONUÇ

Covid-19 salgını dünya nüfusunun çok büyük bir kısmını evlerine hapsedip birçok kurum ve kuruluşu uzaktan çalışma modeline yöneltmekle, işlerin büyük bir kısmının işyerlerine gitmeden evlerden yürütülebileceğini de göstermiş oldu. Keza bu vesileyle teknoloji hayatımızda büyük bir yer edinerek, bundan sonraki süreçlerde de hayatın ayrılmaz bir parçası olduğunu kanıtladı. Özellikle farklı

⁵ Bkz. "ECOSAI e-Semineri gerçekleştirildi", <https://www.sayistay.gov.tr/?p=2&ContentID=12920>

⁶ Bkz: "Lessons Learned From Organizing the EUROSAL WGEA Spring Session as an e-Seminar", <https://www.eurosai.org/en/calendar-and-news/news/Lessons-learned-from-organizing-the-EUROSAL-WGEA-Spring-Session-as-an-e-seminar-00001/>

lokasyonlarda çalışmak zorunda olan ekiplerin fiziksel olarak bir araya gelmeden, düşük maliyetli ve verimli çalışmalar gerçekleştirebileceği fikrini kalıcı hale getirdi.

Bu koşullarda yüksek denetim dünyasında da salgın tehdidinin fırsata dönüştürülmesi yönünde önemli adımlar atıldığı ve e-toplantı, e-seminer, online paylaşım gibi maliyet-etkin yöntemlerin gelecekte de daha yaygın kullanılması için gerekli düşünsel ve teknik altyapının oluşmaya başladığı görülmektedir. Bu alanda yeterli bir hazırlık ve ihtiyaç duyulan donanım tam olarak temin edilememiş olmasına rağmen, yapılan faaliyetlerin yüksek bir tatmin düzeyi ile sonuçlanmış olması ve yeni çalışma sisteminin kişi ve kurumlara sağladığı avantajların bariz olarak görülmüş olmasının, bundan sonraki süreçte yaşanacak dönüşümün yönü hakkında da yeterli fikir verdiği düşünülmektedir.